

21.10.2020

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Lausunto yritysten määräaikaista kustannustukea koskevan lain (508/2020) muuttamista

YLEISTÄ

Kustannustuella on monelle matkailu- ja ravintola-alan yritykselle suuri merkitys. Tämän vuoksi kustannustukea koskevan lain valmistelun tulisi olla erittäin huolellista, seikkaperäistä ja ottaa huomioon muun muassa yritysten liiketoiminnan kausivaihtelut ja erilaiset kustannusrakenteet. Tämän vuoksi on erittäin valitettavaa, ettei TEM lähettänyt lausunnolle luonnosta hallituksen esitykseksi, vaan varsin ylimalkaisen muistion. Tämä olisi ollut senkin vuoksi erittäin tärkeää, että Kustannustuki I:ssä oli paljon puutteita, jotka olisi syytä korjata uudessa kustannustuessa.

Matkailu- ja ravintola-alan yritysten taloudellinen tilanne

Matkailu- ja ravintola-alan yritykset ovat menettäneet suuren osan liikevaihdostaan koronakriisin ja eduskunnan, valtioneuvoston ja viranomaisten tekemien rajoitustoimenpiteiden vuoksi. Matkustus-, kokoontumis- ja ravintolarajoitukset sekä etätyösuositus ja oppilaitosten siirtyminen etäopetukseen ovat romahduttaneet monien matkailu- ja ravintolayritysten palvelujen kysynnän.

Esitys syrjii Suomessa toimivia yrityksiä verrattuna muihin Pohjoismaihin ja Suomen sisällä isoja ja paljon työllistäviä yrityksiä

Suomessa on tehty päätös, että kustannustuki perustetaan SEUT artiklaan 107 (3) b) ja sen nojalla annettuihin valtiontukipuitteisiin. Viittaus EU:n tilapäisten valtiontukisääntöjen COVID19-tukien 800.000 euron enimmäismäärään ei ole relevantti. Se ei tule yksioikoisesti EU:sta vaan perustuu Suomen omaan valintaan. Tästä aiheutuu se, että Suomessa yrityksille myönnettävä tuki on määrältään vain murto-osa esimerkiksi Ruotsissa yrityksille myönnetystä tuesta. Hyvänä esimerkkinä on Scandic Hotels, joka on Ruotsissa saanut valtiolta jo kesään mennessä 148 miljoonaa SEK tukea. Suomen Scandicin tuki on vain pieni murto-osa siitä. Tämä johtaa myös siihen, että esimerkiksi kymmenien miljoonien tappioita kärsineet hotellit saavat Suomessa vain todella pienet korvaukset, vaikka ne ovat normaali-

olosuhteissa isoja työllistäjiä ja erilaisten verojen maksajia. Tämä ei ole yleisen oikeustajun mukaista eikä kilpailuneutraalia.

Matkailu-ala toimii kovassa kansainvälisessä kilpailussa ja EU:sääntelyn sallimaa ja muita maita kireämpi kansallinen tukisääntely heikentää Suomessa toimivien matkailu- ja ravintola-alan asemaa suhteessa muissa EU-maissa oleviin yrityksiin. Tuilla on tärkeä merkitys koronavirüsissä selviytymisestä.

Myös Tanskassa Travel guarantee fund perustuu tähän perussopimuksen artiklaan ja Tanska on hyödyntänyt tätä mm. tapahtuman järjestäjille maksettujen korvausten EU-oikeusperustana.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_541

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa katsoo, että uusi kustannustuki tulee perustaa samaan EU:n perustamissopimuksen säännökseen kuin Ruotsissa, mikä mahdollistaa oikeudenmukaisen ja kilpailuneutraalin tuen maksamisen myös isoimmille yrityksille. Ehdotettu 500 000 euron maksimimäärä on aivan liian pieni ja se tulee poistaa. ELY:n/BF:n korona-avustuksia ja KEHA:n ravintolakorvauksia ei tule enää vähentää kustannustuesta.

Tappiot kasvavat ja kustannustuen tarve kasvaa

7.7.-31.8.2020 haussa olleella kustannustuella korvattiin kevään 2020 kiinteitä kustannuksia. Korvausaika oli lyhyt, koska koronan vaikutukset ilmeisesti arvioitiin lyhyiksi. Kustannustuen hakuaikana purettiin ravintoloihin kohdistuvia rajoituksia sekä matkustusrajoituksia. Uusi kustannustuki tulee haettavaksi aikana, jolloin

- viranomaisrajoitukset ovat jälleen kiristyneet
- lainsäädännöllä varaudutaan koronavirüsissä pitkittymiseen ja yritysten toiminnan rajoittamiseen
- yrityksen on mahdotonta arvioida koronavirüsissä kestoja
- yritykset ovat koronavirüsissä jäljiltä aiempaa heikommassa taloudellisessa tilanteessa
- yhä harvempi yritys pystyy harjoittamaan kannattavaa liiketoimintaa rajoitusten takia
- liiketoiminta normalisoituu huomattavalla viiveellä rajoitusten purkamisen jälkeen.

Päätoimiala on ongelmallinen ja muita ongelmia

Päätoimiala on ongelmallinen monitoimialayrityksille. Vaikka päätoimiala olisi yrityksen suuriliikevaihtoisiin toimialoihin, sen merkitys yrityksen koko toimintaan ja tulokseen voi olla vähäinen, jos yrityksellä on useita toimialoja.

Ennakkomaksut haasteellinen erä liikevaihdossa, koska koronan vuoksi tulee poikkeuksellisen paljon peruutuksia.

Kiinteiden kustannusten jaksottaminen muutamille kuukausille kustannustuen määrää laskettaessa on työlästä. Erityisen ongelmallinen on kustannustukihakemuksen hakuhetkellä vielä realisoitumaton, mutta tilikaudelle kuitenkin vielä kirjautuva kustannus.

Epäoikeudenmukaisuuksia syntyi yritysten välille siinä, oliko kalusto omaa vai vuokrattua tai työvoima omaa taikka vuokratyövoimaa. Itse omistettujen kiinteistöjen kohdalla huomioitiin muut kustannukset, kun muutoin laskelmaan otetut kustannukset oli laissa lueteltu tyhjentävästi. Kaikilla edellä mainituilla seikoilla oli vaikutusta kustannustuen määrään ja ne tulisi ottaa huomioon tuen määrää määritettäessä.

Kustannustukilain mukaan kustannustuen määrän laskentaan tuli ottaa palkkauskulut, mutta Valtiokonttori käytti laskelmissaan maksettuja palkkoja. Nyt termiksi tulee selvyiden vuoksi vaihtaa jo vakiintunut palkkauskustannus.

Kustannustuen määrän laskennassa käytetyt myynnin vertailujaksot mahdollistivat sen, että sesonkiluonteisessa toiminnassa liikevaihdon vähenemistä laskettiin ajanjaksosta, jolla liikevaihto oli hyvin vähäinen. Näin esimerkiksi tapahtumajärjestäjien kohdalla.

Keväällä 2020 yritystoiminnan aloittaneet yritykset olivat kustannustuessa väliinputoajia. Yritykset olivat suorittaneet investoinnit ja aloittaneet liike-toiminnan mutta kohtasivat liikevaihdon menetyksen samalla tavalla kuin vanhat yrityksetkin. Uusille yrityksille ei ollut kertynyt vielä kuitenkaan minkäänlaisia puskureita ja kustannustuki jäi saamatta vertailujakson puuttuvan liikevaihdon takia.

Kustannustuen kohdistaminen jollekin menneelle ajanjaksolle on hyvin teoreettista. Kun heinä- elokuussa 2020 maksettiin kustannustukea huhti-toukokuun 2020 kustannuksille, niin käytännössä kustannustuella maksettiin kustannustuen saamishetkellä avoinna olleita laskuja.

Yrityksen kannalta merkityksellistä on, kuinka nopeasti kustannustuki saadaan ja mikä on sen määrä. Käytännössä kustannustuella pitäisi pystyä maksamaan kustannustuen saamishetkellä sekä sen jälkeenkin koronakriisin ja liiketoiminnan rajoitusten jatkumisen aikana erääntyviä laskuja. Jos esimerkiksi yökerho on rajoitusten takia suljettuna joulukuussa niin ei sillä ole samojen rajoitusten jatkuessa yhtään parempi laskujen maksukyky tammi-kuussakaan.

TUKIJAKSON AJANKOHTA

Liiketoiminnan väheneminen vaihtelee 1.6.2020 jälkeen toimialoittain. Esimerkiksi tapahtuma-alan liiketoiminta on kokoontumisrajoitusten takia käytännössä pysähtynyt. Ulkomaisten turistien varassa tapahtuva liiketoiminta supistunut matkustusrajoitusten takia. Ravintolaliiketoiminta on kohentunut heinäkuussa purettujen rajoitusten jälkeen mutta liiketoiminnan kehitys on ollut epäyhtenäistä. Uudet rajoitukset heikentävät jälleen ravintoloiden liiketoimintaa.

Ohjelmapalvelujen kysyntä vähenee tulevalla talvikaudella arvioiden mukaan noin 80 prosenttia, kongressi- ja messukeskusten noin 70–80 prosenttia, hoteleiden ja kylpylöiden 60–80 prosenttia, henkilöstö- ja opiskelijaravintoloiden 50–60 prosenttia ja yökerhojen palvelujen kysyntä lähes kokonaan. Lähes kaikki suuremmat festivaalit peruuntuivat viime kesältä ja huvipuistojen palvelujen kysyntä väheni noin 50 prosenttia. Myös muiden toimialan yritysten palvelujen kysyntä alenee merkittävästi.

Matkailu- ja ravintolatoimialojen liiketoiminnan kausivaihtelut ovat suuria. Tämän vuoksi tukijakson tulee olla pitkä, jotta sekä kesätoimialat (esim. huvipuistot, festivaalit ja kesäravintolat ja -hotellit) että talvitoimialat (esimerkiksi ohjelmapalveluyritykset, hiihtokeskukset ja talvihuoneet ja -ravintolat) voidaan ottaa huomioon. Jos tukikausi on vain kesään rajoittuva, se on erittäin epäoikeudenmukaista.

Liiketoiminnan muutoksia eräillä toimialoilla kesän 2020 ajalta:

MaRan liikevaihtokysely, vuosimuutosprosentti

	Henkilöstöravintolat	Liikenneasemaravintolat	Pikaruokaravintolat
Kesäkuu	-63,8	-35,1	-4,8
Heinäkuu	-50,8	-17,5	2,0
Elokuu	-50,3	-17,4	0,6

Tilastokeskuksen liikevaihtoindeksi, vuosimuutosprosentti

	TOL 56 Ravitsemistoiminta	TOL 55 Majoitustoiminta
Kesäkuu	-24,3	-61,2
Heinäkuu	-9,3	-28,0
Elokuu	-19,7	-34,5

Tilastokeskuksen asiakaskohtainen suhdannepalvelu, vuosimuutosprosentti

	TOL 56301 Olut- ja drink-
TOL 56101 Ravintolat	kibbaarit

Kesäkuu

-29,0

-25,5

MaRa katsoo, että kustannustuen tukikauden täytyy olla yrityksen valittavissa ajalta 1.6.2020 – 31.3.2021, jotta sesonkiyritysten menetykset voidaan ottaa huomioon. Liikevaihdon vertailujakso olisi yrityksen valitsema tukikautta vastaava kolmen kuukauden ajanjakso vuotta aikaisemmin.

KUSTANNUSTUEN MYÖNTÄMISEN LIIKEVAIHTORAJA

Esitetty liikevaihdon minimirajan poistaminen on ehdotus, joka osaltaan yksinkertaistaa kustannustuen ehtoja.

KUSTANNUSTUEN KOHDENTAMINEN TOIMIALAN MUKAAN ENITEN KORONAEPIDEMIASTA KÄRSINEILLE ALOILLE

Sääntelyn tarkentaminen epäselvää. Tuen myöntämisessä tulee ottaa huomioon monitoimialayritykset, joilla suurinta liikevaihtoaakin tuova toimiala voi muodostaa kokonaisliikevaihdosta suhteellisen pienen osuuden. Jos päätoimiala ei ole kustannustukeen oikeuttavien toimialojen joukossa, se ei saa automaattisesti johtaa kustannustukihakemuksen hylkäämiseen vaan kustannustuen myöntämisen edellytykset täytyy pystyä harkitsemaan kokonaisvaltaisesti.

TUEN MÄÄRITYKSESSÄ HUOMIOITAVIEN KIINTEIDEN KUSTANNUSTEN RAJAUS

Tasapuolisuuden vuoksi tulee kustannustuen laskennassa huomioida poistot sellaisen itse omistetun omaisuuden osalta, jonka laite- ja esinevuokrat sekä käyttöoikeuskorvaukset ja lisenssimaksut huomioitaisiin kustannustuen laskennassa. Muutoin yrityksiä kohdellaan kustannustuen myöntämisessä eriarvoisesti sen perusteella, onko yritys investoinut tulevaisuuteensa ja omistaa tarvitsemaansa kalustoa, laitteita tai järjestelmiä vai onko hankkinut niihin vain käyttöoikeuden.

Tuen rajaaminen kokonaan pois sellaisista kustannuksista, joihin on aiemmin myönnetty kustannustukea, ei ole perusteltua. Kun kiinteät kulut on jakotettu tukikaudelle, ei tukea voi tulla maksetuksi samoista kustannuksista. Mutta olisi kohtuutonta, että jos kustannustuen ensimmäisellä hakukierroksella on huomioitu esimerkiksi osa kiinteistön maanvuokrasta niin kustannustuen toisella hakukierroksella ei voisi maanvuokraa huomioida enää lainkaan.

Ainakin seuraavat tunnistetut mutta kustannustuen ensimmäisellä hakemuskierroksella kustannustuen laskennan ulkopuolelle jääneet erät tulisi huomioida laskennassa kiinteinä kustannuksina:

- Henkilöstövuokratulot
- Poistot sellaisesta omasta omaisuudesta, jollaisen vuokraus- tai käyttö-oikeuskustannukset huomioidaan kustannustuen laskennassa
- Kirjanpitokulut sekä muut hallintokulut
- Työterveydenhuoltokulut
- Jäsenmaksut
- Vakuutusmaksut
- Valvonta- ja muut viranomaismaksut
- Markkinointikulut
- Konsultointi- ja asiantuntijakulut
- Suunnittelu- ja kehityskulut
- Liiketoiminnassa käytettävien eläinten ruokinta- ja muut ylläpitokulut (esimerkiksi huskyjen ja porojen ruokinta- ja eläinlääkärikulut)
- Festivaalien ja muiden tapahtumien peruuntumisesta aiheutuvat kulut (esimerkiksi esiintyjille ja ohjelmatoimistoille maksettava sopimussakko tai muu vahingonkorvaus)
- Hiihtokeskuksissa lumetuksesta aiheutuvat kustannukset.

Edellä mainittuja kustannuksia yritys ei pysty kovin nopeasti sopeuttamaan. Esimerkiksi markkinointisopimukset ovat usein pitkäaikaisia samoin kuin erilaiset kehityshankkeet. Toisaalta on epäoikeudenmukaista, jos omilla palkkalistoilla olevien asiantuntijoiden kulut tulevat huomioiduiksi palkkauskustannuksien kautta mutta sama tekeminen ulkopuolisilta ostettuina palveluina ei vaikuttaisi lainkaan kustannustuen määrään.

MUITA NÄKEMYKSIÄ KUSTANNUSTUKEEN EHDOTETUISTA MUUTOKSISTA

Selvyyden vuoksi tarkemmin määrittelemätön termi ”palkkauskulu” on tarkoituksenmukaista korvata vakiintuneella termillä ”palkkauskustannus”.

Laskentakaava on saatava ensimmäistä hakukierrosta paremmin toimivaksi. Noin 72 % hakemuksista hylättiin ja budjetoidusta 300 miljoonasta eurosta jäi jakamatta 174 miljoonaa euroa. Luvut kertovat ensimmäisen kustannustuen hakukierroksen ongelmista ja osoittavat, että eurot eivät menneet kaikille kustannustukea tarvinneille yrityksille.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Timo Lappi
toimitusjohtaja

Sami Hämäläinen
lakimies